

Страсбург, 14.11.2017г.
COM(2017) 673 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура

**Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг,
17 ноември 2017 г.**

Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура

Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг, 17 ноември 2017 г.

*„Образованието и културата са ключът към бъдещето — както за отделния човек, така и за Съюза като цяло. Те са начин да превърнем обстоятелствата във възможност, да превърнем огледалата в прозорци и да придадем смисъл на това да бъдем **европейци** в цялото ни многообразие. Срещата на европейските лидери в Гьотеборг тази седмица ни дава възможността да гарантираме, че образованието и културата са двигатели за създаване на работни места, икономически растеж, социална справедливост и единство, и трябва да се възползваме от нея“.*
(председателят Юнкер, 14 ноември 2017 г.)

„ЕС не е свършен, но е най-добрият инструмент, с който разполагаме, за да посрещнем новите предизвикателства, пред които сме изправени. Необходимо е ЕС да гарантира не само мира и демокрацията, но и сигурността на нашите граждани. Ние се нуждаем от ЕС, за да задоволяваме по-добре техните потребности и желания да живеят, учат, работят, пътуват и да се развиват свободно на целия континент, както и да се ползват от богатото европейско културно наследство.“
(Декларация от Братислава, 16 септември 2016 г.)

Искаме Съюз, в който гражданите имат нови възможности за културно и социално развитие и икономически растеж. [...] Обещаваме да работим за [...] Съюз, в който младите хора получават най-доброто образование и обучение и могат да следват и да намират работа навсякъде на континента; Съюз, който съхранява нашето културно наследство и насърчава културното многообразие“.
(Декларация от Рим, 25 март 2017 г.)

Дебатът за бъдещето на Европа е в разгара си. Европейската комисия стартира този дебат през март 2017 г. със своята Бяла книга¹. В своята реч за състоянието на Съюза от 2017 г.² председателят Юнкер изложи възгледите си за един **по-обединен, по-силен и по-демократичен съюз** и представи ясна пътна карта, която да послужи за дискуссионна основа на срещата на лидерите в Сибиу. На тази среща, свикана от председателя Туск на 9 май 2019 г., следва да се вземат решения относно бъдещето на Европа, които ще бъдат предварително подготвени по време на дискусиите, както бе определено в програмата на лидерите³.

Един от основните въпроси за обсъждане и решаване се отнася до **социалното измерение на Европа**. Комисията представи специален документ за размисъл⁴, който насочва вниманието към някои от важните постижения на Европа в тази област. Европа

¹ COM(2017) 2025

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_bg

³ <http://www.consilium.europa.eu/bg/policies/talinn-leaders-agenda/>

⁴ COM(2017) 206

е дом на най-равнопоставените и приобщаващи общества в света с висока продължителност на живота (80,7 години средно) и надеждни системи за социална защита, които позволиха да се устои на икономическата криза. Безработицата спада (до 7,5 % през септември 2017 г., което е най-ниското равнище, отчетено от ноември 2008 г. досега), но се наблюдават значителни разлики в отделните държави и 18,4 милиона души са все още безработни, в т.ч. 3,7 милиона млади хора. В същото време 40 % от европейските работодатели твърдят, че срещат трудности при намирането на хора, притежаващи уменията, от които работодателите се нуждаят, за да се развият и да осъществяват нововъведения.

Дебатът за бъдещето на Съюза включва също така размисъл относно **силата на нашата обща идентичност**. Когато нашите европейски и демократични ценности биват подложени на изпитание от въздигащ се популизъм в ЕС и извън него или от разпространението на фалшиви новини и манипулирането на информационните мрежи, значи е настъпил моментът, в който европейските лидери и институциите на ЕС трябва да реагират. През март 2017 г. в Рим лидерите заложиха на запазването на ролята на ЕС като единствен по рода си проект, следвайки мотото „**Единство в многообразието**“. ЕС и неговите държави членки съумяха да се възползват от уникалните силни страни и богатство на народите си, за да постигнат безпрецедентен напредък. Шестдесет години след подписването на Римските договори укрепването на европейската идентичност продължава да бъде от съществено значение, а образованието и културата представляват най-добрите вектори за това.

Ето защо европейските лидери решиха да се срещнат на 17 ноември 2017 г. в Гьотеборг, за да обсъдят бъдещата роля на образованието и културата за засилването на чувството за обща принадлежност и живот като част от дадена културна общност.

Настоящото съобщение представлява приноса на Европейската Комисия за обсъжданията по време на срещата на лидерите. В него се посочват ключови въпроси и се определят бъдещи възможни действия в **съответствие с принципите на субсидиарност** и факта, че образованието и културата са основно от компетентността на държавите членки на национално, регионално и местно равнище. Компетентността на Съюза е ограничена до насърчаване на сътрудничеството и подпомагане и допълване на действията на национално равнище. Действията на ЕС предвиждат също възможността за финансиране на програми (най-популярните и дълготрайни са „Еразъм“ за образование и MEDIA за култура).

Настоящото съобщение излага визията за **европейско пространство за образование** въз основа на новата програма за придобиване на умения за Европа⁵ и инвестирането в младежки инициативи в Европа⁶. Образованието е част от решението за намиране на работни места с достойни условия на труд за повече хора, за по-добър отговор на

---

⁵ COM(2016) 381

⁶ COM(2016) 940: Инвестиране в младежта на Европа; COM(2016) 941: Подобряване и модернизиране на образованието; COM(2017) 248: Училищно развитие и върхови постижения в областта на преподаването за по-добър старт в живота; COM(2017) 247: Нов тласък за висшето образование в ЕС.

икономическата потребност от умения и за укрепването на **устойчивостта** на Европа в условията на бързи и дълбоки промени, предизвикани от технологичната революция и глобализация. Последният аспект беше разгледан в **документ за размисъл на Комисията относно извличането на ползите от глобализацията**⁷, в който се изтъква ключовата роля на социалните и образователните политики в осигуряването на устойчивост, иновации и конкурентоспособност. Европа не държи първенството при предоставянето на висококачествени умения: дори държавите членки с най-добри резултати се нареждат след напредналите страни от Азия. Европа обаче има амбицията да се възползва от всички възможности, предлагани от новите развиятия.

Ето защо в интерес на всички държави членки е да се използва напълно потенциалът на образованието и културата като движеща сила за създаването на работни места, социална справедливост и активно гражданско участие, както и като начин да изживеем **европейската си идентичност в цялото ѝ многообразие**.

1. Към амбициозна обща европейска програма в областта на образованието и културата

Европа е изправена пред редица ключови въпроси:

- непрекъснатата цифровизация, автоматизацията, изкуствения интелект и нуждата да бъдем в крак с технологичния напредък;
- бъдещето на труда, въздействието му върху условията на труд и бъдещите потребности от умения и компетенции;
- модернизирването на европейските социални държави, социалното приобщаване и необходимостта от споделяне на ползите от растежа и намаляване на неравенствата, в т.ч. неравенството между половете;
- демографските тенденции, застаряващата работна сила и необходимостта да се интегрира мигрантското население с цялото му културно многообразие;
- новите модели на комуникация, социалните медии, явлението „фалшиви новини“ и необходимостта от насърчаване на медийната грамотност сред всички граждани; както и
- засилването на популизма и ксенофобията, риска от агресивна радикализация и нуждата от укрепване на чувството за обща принадлежност.

Образованието и културата могат и трябва да бъдат част от решението за справяне с много от тези предизвикателства и да предложат начини за използване на свързаните с тях възможности:

- Образованието е основа за творческа и производителна работна сила, която управлява научноизследователската и развойната дейност и иновациите и е в състояние не само да реагира на технологичните и цифровите разработки, но и

---

⁷ COM(2017) 240

да ги направлява; образованието и обучението предоставят на гражданите уменията, които са необходими на пазара на труда, и им дават възможността да реагират на променящите се обстоятелства и на структурните промени или сътресения; образованието, обучението, преквалификацията и повишаването на квалификацията подпомагат прехвърлянето от едно работно място на друго; образованието и обучението позволяват на хората сами да създават работни места; висококвалифицираната и гъвкава работна сила представлява гръбнака на една **устойчива икономика**, която превъзмогва сътресенията и играе активна роля в световната икономика.

- Освен това образованието и обучението са най-добрият начин за увеличаване на пригодността за заетост и подпомагане на хората да намерят достойни условия на труд. Те предлагат най-добрата защита срещу безработицата, бедността и социалното изключване. При условие че е качествено и приобщаващо, образованието още от детството поставя основите за **социално сближаване**, социална мобилност и едно справедливо общество.
- Същевременно образованието и културата спомагат за превръщането на Европа в привлекателно място за живеене, учене и работа, отличаващо се със свобода и споделени ценности, които се отразяват в основните права и са символ на отвореното общество. Образованието е основата за изграждането на **активно гражданско участие** и спомага за предотвратяването на популизма, ксенофобията и агресивната радикализация.
- Културното многообразие на Европа е преимущество, която стимулира творческия подход и иновациите, като същевременно предоставя обща основа за отделните характеристики на европейския начин на живот. Образованието и културата играят решаваща роля за това хората i) да се опознаят по-добре отвъд границите, и ii) да осъзнаят какво означава да бъдеш „европеец“. Разбирането и съхраняването на културното ни наследство и многообразие са предпоставка за запазването на нашата културна общност, общите ни ценности и нашата **идентичност**.

2. Насърчаване на мобилността и улесняване на трансграничното сътрудничество

Хората в Европа свободно учат, работят, пътуват и споделят идеи. Европейският проект винаги е бил насочен към преодоляването на границите и предоставянето на възможност за свободно движение. В наши дни вътрешният пазар за стоки е реалност, но не и този за образование и култура. От друга страна, наблюдаваме нарастващ интерес към трансграничното сътрудничество и мобилност както на учащите, така и на културните и творчески произведения във всички държави членки, като този интерес идва от самите образователни и културни общности.

Една от установените пречки пред мобилността на студентите е фактът, че въпреки процеса от Болоня⁸ и други форуми сътрудничество в рамките на Съвета на Европа

---

⁸ Започнат през 1999 г., процесът от Болоня е междуправителствен процес, който улеснява взаимното признаване на дипломи за висше образование в 48 държави.

училищните дипломи не са лесно признавани в други държави членки, което означава, че младите хора са неоснователно възпрепятствани да продължат образованието или кариерата си в друга държава. Това е пропусната възможност да се осигури добро образование на младите хора и пречка пред обмена на идеи и работата на университетите, научните изследвания и иновациите. То възпрепятства също така създаването на един истински интегриран европейски пазар на труда.

Съществуват много административни и бюрократични пречки, които възпрепятстват **университетите**, висшите учебни заведения и доставчиците на образование и обучение да функционират безпроблемно през границите. Освен това програмите за образование и обучение, водещи до квалификации, които се признават автоматично в повече от една държава, все още са изключение. Това усложнява живота на дипломираните висшисти и възпрепятства университетите, които трябва да се справят с административни въпроси, вместо да се съсредоточат върху високите постижения.

Според международните класации едва 10 от 50-те най-добри университета в света се намират в ЕС. Важно е Европа да продължава да бъде привлекателно място за учене, а в бъдеще повече европейски университети да оглавят международните класации. В подкрепа на високите постижения на нашите висши учебни заведения и на развитието на чувството за принадлежност към ЕС, от бюджета на ЕС се финансират малък брой европейски висши учебни заведения, които предоставят образование по европейски въпроси: Европейският университетски институт във Флоренция, Колежът на Европа (в Брюж и Натолин), Европейският институт по публична администрация в Маастрихт, Академията по европейско право в Трир и Международният център за европейско обучение в Ница. По същите причини институциите на ЕС и държавите членки следва да подкрепят създаването на училище по европейско и транснационално управление във Флоренция, което да предоставя обучение по европейски въпроси на кадри от националните администрации, частния сектор и гражданското общество. ЕС подкрепя също Европейския институт за иновации и технологии (EIT), който помага на хора с творческо виждане да разработват нови идеи и предприемачески проекти.

ЕС вече постигна отлични резултати в **активното насърчаване на мобилността**, като започна със студентите, но включи и ученици, получаващи средно образование, курсове за професионално обучение и млади професионалисти, както и учители, благодарение на програмата „Еразъм+“⁹. Наскоро Комисията постави началото на Европейския корпус за солидарност, който предлага нови възможности за доброволческа дейност, стажове и работни места за младите хора в ЕС на възраст между 18 и 30 години. През 2017 г. проектът *Move2Learn, Learn2Move* (Движи се, за да учиш – Учи, за да се движиш) даде възможност на млади европейци да открият Европа и да научат нови неща за нея.

Най-яркият пример за действията на ЕС за насърчаване на мобилността са различните поколения на „Еразъм+“⁹, една от най-популярните европейски програми. След 30 години действие програмата „Еразъм+“ е помогнала на 9 милиона души да учат, да

---

⁹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_bg

се обучават, да преподават или да извършват доброволческа дейност в друга държава. Роди се изразът „поколението Еразъм“. Данните показват, че хората, участвали в „Еразъм“, са с отлични шансове на пазара на труда. Във времената на глобализация, в които живеем, такъв опит ще става все по-ценен. При все това, дори днес **едва 3,7 % от младите хора имат възможност да участват в този вид мобилност**. Също така е вярно, че мобилността извън тези ясно определени рамки продължава да бъде трудна поради причините, изброени по-горе.

Ако европейските лидери и техните граждани призовават за открита Европа, в която мобилността с учебна цел е норма, и ако Европа иска да остане континент на високи научни постижения и привлекателно място за обучение, научно-изследователска дейност и работа, дойде моментът да се работи за изграждането на **европейско пространство за образование**. Въпреки че компетентността на Съюза в сферата на образованието и културата очевидно не дава възможност за хармонизиране така, както в други области, остават възможни и желателни действия на равнище ЕС, основани на сътрудничество.

Перспективи (по отношение на представените по-долу идеи, които предполагат достъп до финансиране от ЕС след 2020 г., окончателните решенията ще се вземат едва в контекста на бъдещите дискусии относно финансите на ЕС и многогодишната финансова рамка за следващия период):

— като съществен елемент от европейското пространство за образование да се разработи предложение за **препоръка на Съвета относно взаимното признаване на висшето образование и на дипломите при напускане на училище / периодите на обучение в чужбина**. Препоръката може да бъде съпътствана от нов процес въз основа на опита от съществуващите схеми за сътрудничество, за да се улесни такова признаване и да се отбележи напредък в трансграничното валидиране на сертификатите за обучение и учене през целия живот (т. нар. „**Сорбонски процес**“);

— насърчаване на вече утвърдилата се **програма „Еразъм +“** при всички категории учащи се, обхванати от нея (ученици, студенти, стажанти, обучаващи се работници и преподаватели), с цел удвояване до 2025 г. на броя на участниците и включване в програмата на учащи се, произхождащи от социално неравностойна среда;

— стартиране през 2019 г. на проекта за **студентска карта на ЕС** с цел картата да бъде предложена на всички мобилни студенти до 2025 г., за да се улесни студентската мобилност през границите и да се предложи нов, лесен за ползване начин за съхраняване на информацията за академичните резултати на дадено лице;

— да се работи за истински **европейски университети**, които са в състояние да си сътрудничат безпроблемно през границите и в мрежата и да се конкурират на международно равнище, включително създаването на училище по европейско и транснационално управление (което ще се помещава в сградата на Европейския университетски институт във Флоренция, Италия);

3. Инвестиране в хората и тяхното образование

Инвестирането в образованието е в **интерес** на всички държави членки и на Европа като цяло, тъй като то представлява двигател за създаване на работни места, икономически растеж и подобряване на благосъстоянието и подкрепя възходящото икономическо и социално сближаване между и в рамките на отделните държави членки. Инвестирането в началното образование и обучение и в повишаването на квалификацията през целия живот е печеливш ход както за частния, така и за публичния сектор. Образованието не само спомага за постигането на икономически и социални цели; то е и право, уредено в член 14 от Хартата на основните права на Европейския съюз, въпреки че обхватът на това право не се ограничава само с дейността на институциите и органите на ЕС и се прилага за държавите членки единствено когато те прилагат правото на Съюза.

Системите за образование и обучение в Европа като цяло са с добро качество, но съществуват и недостатъци: твърде много ученици придобиват само ниско ниво на компетенции. В последно време делът на **учениците със слаби резултати** в природните науки се е увеличил с 25 %. Делът на учениците със слаби резултати по математика от години се задържа на равнището от около 20 %. Тези млади хора ще срещнат сериозни проблеми на пазара на труда. Общо 20 % от населението на ЕС в трудоспособна възраст има слаба грамотност и ниски математически умения, а 44 % - ниски цифрови умения. Тъй като търсенето на умения продължава да нараства, този проблем няма да намалее.

Най-новите данни от Програмата на ОИСР за международно оценяване на учениците (PISA) сочат, че **всеки пети ученик в ЕС не притежава достатъчно умения по четене, математика и природни науки**. Между 2012 и 2015 г. тенденцията на отбелязване на ниски резултати в ЕС като цяло се е засилила. В държавите, които участваха в Проучването на ОИСР на уменията на възрастните (PIAAC) за 2012 г., между 5 % и 28 % от възрастните са усвоили единствено най-ниските равнища на езикова грамотност, а от 8 % до 32 % са усвоили единствено най-ниските равнища на математическа грамотност.

Вторият проблем е свързан с **равните възможности**. Учениците с по-слаби резултати често идват от семейства в неравностойно положение (т.е. от домакинства с нисък доход или образование). Това показва, че на практика образованието често не предлага реална възможност за социална мобилност. „Качествено образование“ означава не само да се постигат добри резултати, но също така да се гарантира, че *всички* ученици получават подкрепата, от която се нуждаят, за да постигнат добри резултати.

Друг ключов аспект за осигуряването на качествено образование е да се гарантира, че образователните системи, в т.ч. тези за професионално обучение, преподават всички знания, умения и компетенции, които са от първостепенно значение в съвременния свят. Тъй като потребностите от умения се променят бързо, ученето в процеса на работа, като например стажовете или в по-широк контекст ученето през целия живот, е от основно значение и предприятията трябва да играят важна роля чрез партньорства

между образованието и промишлеността. За да се извлекат ползите от технологичното развитие, трябва да бъдат преодолените съществуващите пропуски в преподаването на умения в областта на цифровите технологии, например умения по програмиране и в областта на киберсигурността, медийната грамотност и предприемаческите умения. Освен това социалните и гражданските компетентности и уменията за учене са от съществено значение, за да могат младите хора да участват пълноценно в разнообразните и бързо променящи се общества. Необходими са повече усилия за създаването на учебни програми, които са всеобхватни и включват всички тези „ключови компетенции“.

Специфичен аспект е изучаването на **езици**. Процесът на европейска интеграция изисква придобиването на добри езикови умения. Многоезичието представлява един от най-ценните ресурси по отношение на културното многообразие в Европа и същевременно едно от най-съществените предизвикателства. Почти половината от гражданите на ЕС разбират и говорят само майчиния си език. В същото време голяма част от държавите членки¹⁰ въвеждат задължително изучаване на два чужди езика за всички ученици в системата на общото образование в даден период от обучението им.

Допълнителен проблем е, че малко студенти избират да се реализират в областта на **природните науки, технологиите, инженерството и математиката**, като това важи особено за момичетата. В тази връзка няма достатъчно възможности студентите да прилагат интердисциплинарен подход и прекалено малко от тях съчетават природните науки и технологиите с изкуство. Това повишава риска от недостиг на работна сила и умения, което може да забави иновациите и конкурентоспособността.

Пътят напред:

— изготвяне на **препоръка на Съвета относно подобряване на изучаването на езици** в Европа, в която ще бъде определен целеви показател, който всички млади европейци следва да постигнат до 2025 г., а именно добро владение на два езика в допълнение към майчиния(ите) им на равнището на завършен гимназиален етап на средното образование;

¹⁰ Белгия (франкофонската общност), Германия, Ирландия, Испания, Хърватия, Унгария и Обединеното кралство са държавите, в които изучаването на два езика е възможност, а не задължение.

— в контекста на обновяването на съществуващото сътрудничество на равнището на ЕС въвеждане на по-амбициозни **целиви показатели** на Съвета до 2025 г. по отношение на дела на учениците със слаби резултати и на преждевременно напускащите училище, като целевите показатели бъдат намалени от 15 % и 10 % понастоящем съответно на 10 % и 5 %. Въвеждането на нови целиви показатели би могло да бъде договорено и по отношение на **уменията в областта на цифровите технологии и предприемачеството**;

— **актуализиране на Препоръката** относно ключовите умения в началото на 2018 г.

За подобряването на образованието допринасят три ключови фактора: първият е качеството на **учителите и на преподаването**. Учителите играят централна роля в процеса на предаването на умения, компетенции и знания, както и за насърчаването на международните перспективи на ранен етап от живота на младите хора. Колкото по-добър е учителят, толкова по-добри са резултатите. Много от учителите обаче ще се пенсионират през следващите години, поради което от съществено значение е към тази професия да бъдат привлечени достатъчен брой квалифицирани и мотивирани хора. За целта е необходимо да им бъдат предоставени отлични възможности за квалификация и привлекателни перспективи за професионалното им развитие и възнаграждение.

Вторият въпрос е свързан с **ученето през целия живот**. Макар младите хора да прекарват по-голямата част от времето си в образование, инвестициите в компетенции намаляват след завършване на съответната образователна степен и спират за повечето хора през останалата част от живота им. Ученето през целия живот представлява начин за преквалификация и повишаване на квалификацията, но само малка част от възрастните участват в такива дейности, като повечето от тях са вече висококвалифицирани. Мнозинството от нискоквалифицираните възрастни, включително онези, които изпитват затруднения, свързани с основни умения, или имат несигурно или непостоянно работно място, не участват в процес на учене през целия живот. Понастоящем има огромни различия между страните от ЕС по отношение на участието в процеса на учене през целия живот. От съществено значение е да се постигне сближаване и да се увеличи делът на хората, участващи в процеса на учене през целия живот. Това би могло да бъде обещаващ начин за усъвършенстване на уменията и знанията в Европа. Преди две поколения достъпът до основно образование беше от ключово значение за постигането на сигурност; в днешния бързо променящ се свят тази роля играе ученето през целия живот.

Същевременно има доказателства, че доброто образование в ранното детство е стабилна основа за обучението в училище и през целия живот, но на практика съществуват недостатъци, свързани с достъпа, качеството и финансовата достъпност на това образование.

Третият фактор са **иновациите и цифровите технологии в областта на образованието**. Те предлагат нови подходи към преподаването и ученето, но Европа изостава в тяхното прилагане. Прекалено много училища все още нямат достъп до високоскоростна

ширококолентова връзка и до цифрово оборудване, а учителите, които участват в програми за професионално развитие в тези области, не са достатъчно на брой.

Перспективи (по отношение на представените по-долу идеи, които предполагат достъп до финансиране от ЕС след 2020 г., окончателните решения ще се вземат едва в контекста на бъдещите дискусии относно финансите на ЕС и многогодишната финансова рамка за следващия период):

— засилване на подкрепата за учителите чрез повишаване на тяхната мобилност в цяла Европа, чрез **мрежата „eTwinning“**, целяща да се достигне до 600 000 потребители до 2020 г., и чрез предоставяне на масови отворени онлайн курсове като част от създаването на **академия за учители в ЕС**;

— даване на тласък за насърчаване на обучението през целия живот чрез поставянето на по-амбициозен **целови показател за участие в дейности по учене през целия живот**, а именно 25 % до 2025 г.;

— изготвяне на **препоръка на Съвета за рамка за качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст**, придружена от по-амбициозен **общ целови показател**, който да изисква предлагането на места за най-малко 95 % от децата на възраст между 3 години и задължителната възраст за започване на училище;

— изготвяне на нов **план за действие в областта на цифровото образование** с цел **насърчаване на иновативни, персонализирани и цифрови учебни методи** и технологии, които ще спомогнат за подобряване на учебните резултати; — въвеждане на **нова цел за свързаност на ЕС**, с която да се гарантира, че всички училища ще имат достъп до високоскоростна ширококолентова връзка до 2025 г.

4. Укрепване на чувството за европейска идентичност и повишаване на осведомеността за ролята на културното наследство

Свободата, демокрацията, равенството, зачитането на принципите на правовата държава, правата на човека и човешкото достойнство са основните ценности, на които се гради Европейският съюз. Те представляват част от нашата европейска идентичност. **Образованието, културата и спортът имат ключова роля за насърчаването на активното гражданство и общите ценности** сред по-младите поколения. Тяхното съчетаване под формата на конкретни проекти в местните общности допринася за засилването на чувството за европейска идентичност. Инициативи като провеждането на европейски ден в училищата¹¹ следва да получат подновена подкрепа и да бъдат доразвити в по-голям мащаб.

¹¹ Европейският ден в училищата е добър пример за това как учениците могат да се запознаят с функционирането на Европа. От 2007 г. насам проектът, стартиран от канцлера Меркел по време на германското председателство на Съвета, предлага на ученици в Германия възможността да опознаят по-добре Европа. Политици от всички нива и служители на европейските институции биват поканени на посещение в училища, за да обсъждат теми, свързани с Европа.

ЕС осъществява различни дейности за опазване и засилване на ролята на европейското културно наследство и предоставя подкрепа за секторите в областта на културата и творчеството. Той също така осигурява регулаторна рамка, насочена към подобряване на условията, в които авторите и творците създават, разпространяват и получават възнаграждение в света на цифровите технологии.

Въпреки че е трудно да се измерят постиженията от гледна точка на културата или идентичността, културните дейности допринасят за това хората да натрупат опит, да се опознаят по-добре и да разберат какво означава да си европейец. В това отношение от 30 години установената инициатива на **европейските столици на културата**¹² отбелязва и насърчава културното многообразие. Същевременно не трябва да се подценява икономическото значение на културните индустрии. Европейските сектори на културата и творчеството съставляват около 4 % от БВП на ЕС и осигуряват работа на 8 милиона европейци.

Европейската година на културното наследство през 2018 г.¹³ ще бъде възможност да се повиши осведомеността относно значението на културата и културното наследство, и по-специално да се припомни, че културното наследство *принадлежи на всички*. Това ще бъде и възможност да се подчертае силната икономическа роля на културното наследство. Освен това моментът ще бъде подходящ да се покаже как цифровите инструменти могат да разширят достъпа до материали и възможности в сферата на културата, както и да се оповестят инициативи като **европейската цифрова библиотека**¹⁴, която насърчава достъпа чрез цифрови устройства до културното наследство, съхранявано в библиотеки, архиви и музеи.

Програмата „Творческа Европа“¹⁵ подкрепя разпространението на проекти в областта на културата през границите, мобилността на творците и по-широкото разпространение на европейски филми. Гаранционният механизъм за секторите на културата и творчеството по линия на тази програма има за цел подобряване на достъпа до финансиране на малките и средните предприятия, работещи в секторите на културата и творчеството, и разработване на дейности, основани на културни ценности и/или художествени и други творчески форми на изразяване. Гаранционният механизъм е в действие от 30 юни 2016 г. и разполага с бюджет от 121,4 милиона евро за периода 2016—2020 г. Към момента има все по-голяма пазарна реализация, като вече са подписани гаранционни споразумения в Испания, Франция и Румъния, а други четири споразумения са в процес на изготвяне в Белгия, Италия и Чешката република. По линия на програма MEDIA от 1991 г. насам са инвестирани над 2,5 милиарда евро в създаването на европейски филми и на аудио-визуални продукти в подкрепа на тяхното производство, популяризиране и разпространение през границите.

---

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/bg>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

С оглед на нарастващите предизвикателства пред качествената журналистика и съобщаването на факти от явлението „фалшиви новини“ и „алтернативни факти“, трябва да заемем по-твърда позиция в подкрепа на медийната свобода, плурализъм и прозрачност в Европа. Макар Европа да не разполага с преки правомощия върху медиите, ЕС от години поддържа тясна връзка с **Евронюз**. Телевизионният канал „Евронюз“ беше създаден през 1993 г. от няколко европейски национални публични оператора с амбицията да има европейски публичен оператор, който да предлага достъп до независима, висококачествена информация с паневропейска перспектива. Същевременно проектът трябваше да допринесе за укрепването на европейската идентичност. Поради тази причина, без да е акционер, ЕС предоставя финансова помощ на канала за излъчването на програми на девет езика на ЕС, както и на предавания на арабски и фарси. Финансирането от ЕС към момента представлява 36 % от бюджета на Евронюз (25 милиона евро годишно).

През годините обаче европейските национални публични оператори станаха миноритарни акционери, докато частните оператори извън ЕС и частните инвеститори от трети държави увеличиха своя дял. Съществуват все по-големи опасения, че каналът, създаващ впечатление сред зрителите за „нещо като европейски публичен оператор“, невинаги отразява разнообразието от мнения в Европа и европейските ценности. Поради това е необходимо да се обмисли и реши на политическо равнище какви са амбициите на ЕС по отношение на бъдещето на Евронюз. Европейският парламент следва да бъде тясно ангажиран в този процес.

Перспективи (по отношение на представените по-долу идеи, които предполагат достъп до финансиране от ЕС след 2020 г., окончателните решения ще се вземат едва в контекста на бъдещите дискусии относно финансите на ЕС и многогодишната финансова рамка за следващия период):

— изготвяне на **препоръка на Съвета относно общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването;**

— повишаване на капацитета за финансиране на **Гаранционния механизъм за секторите на културата и творчеството** до 2020 г., за да могат банковите и други финансови институции от по-голям брой държави значително да увеличат финансирането на малките и средните дружества в секторите на културата и творчеството;

— стартиране до 2020 г. на **стратегията #Digital4Culture** с цел свързване на културата и цифровата област, като потенциалът на цифровите технологии бъде използван за повишаване на положителното икономическо и социално въздействие на културата;

— преработване и засилване на **Европейската програма за култура** до 2025 г. въз основа на залегналия в Договора принцип на интегриран културен подход с цел популяризиране на културното измерение на Съюза с особен акцент върху европейската идентичност чрез културата и ценностите;

— засилване на европейското измерение на **Евронюз**.

5. Заключение и перспективи

Европа е културна общност, основана на споделени ценности и на успешната икономическа интеграция, по-специално вътрешния пазар. Социалната пазарна икономика на Европейския съюз е отличителен белег на европейския начин на живот, като съчетава икономическата свобода със социалните принципи, както е отразено в европейския стълб на социалните права.

Образованието и културата са предимно политики, за които отговорност носят държавите членки и техните местни и регионални органи. Европейското равнище играе важна допълваща роля, по-специално когато става въпрос за трансгранични дейности (най-ярките примери за действия на равнището на ЕС са програмите „Еразъм +“ и MEDIA). От общ интерес за всички държави членки е да се използва пълноценно потенциалът на образованието и културата. Колективните усилия ще дадат възможност на Европа като цяло да се справи по-добре с предизвикателствата, пред които е изправена.

Перспективата за 2025 г. ще бъде създаването на Европа, в която ученето, обучението и научно-изследователската дейност няма да бъдат възпирани от границите. Континент, в който престоят в друга държава членка с цел обучение, учене или работа ще бъде обичайна практика, а владеенето на два други езика освен майчиния ще се е превърнало в правило. Континент, в който хората имат силно чувство за европейската си идентичност, за европейското културно наследство и неговото многообразие.

Превръщането на тази перспектива в реалност трябва да бъде общо начинание. Това ще означава да работим заедно за изготвянето на **обща програма** при пълно зачитане на субсидиарността.

В основата на тази обща програма е идеята да се работи съвместно за постигане на **европейско пространство за образование**, основано на доверие, взаимно признаване, сътрудничество и обмен на най-добри практики, мобилност и растеж, което трябва да бъде създадено до 2025 г., включително чрез:

- мобилност с учебна цел, която да бъде възможна за всички;
- премахване на пречките пред признаването на квалификациите, както във средното, така и във висшето образование;
- модернизирание на разработването на учебните програми;
- насърчаване на изучаването на езици;
- създаване на европейски университети на световно равнище, които могат да си сътрудничат безпрепятствено през границите;
- подобряване на образованието, обучението и ученето през целия живот;
- насърчаване на иновациите в образованието в ерата на цифровите технологии;
- предоставяне на по-голяма подкрепа за учителите;
- както и опазване на културното наследство и насърчаване на чувство за европейска идентичност и култура.

Инвестициите в хората не са безплатни. За да може тази амбициозна споделена програма да вдъхва доверие, Европейският съюз ще трябва да се ангажира с извършването на съизмерими инвестиции с акцент върху хората. За оказването на подпомагане на младите хора да натрупат опит в друга държава членка ще се изисква значително финансиране. Политическата амбиция ще трябва да бъде съгласувана с инструменти за действие, поради което следва да бъде отразена в бъдещите дискусии относно финансите на ЕС.

За други елементи няма да се изисква ново финансиране, а инвестиция в сътрудничество, например чрез рационализиране на разпоредбите относно признаването или чрез премахване на правните пречки пред трансграничната мобилност и сътрудничество.

Държавите членки вече инвестират средно почти 5 % от БВП в образователните си системи. При все това съществуват значителни различия между държавите членки, като някои от тях изразходват около 4 % или по-малко (Румъния), а в други разходите надхвърлят 7 % (Швеция). **Работата по постигане на възходящо сближаване с цел превръщането на Европа в континент на високи постижения** ще изисква да се подобрят инвестициите в сферата на образованието в някои държави членки, за да се достигнат средните за ЕС стойности.

Инвестициите на равнището на ЕС в областта на образованието и обучението допълват националните усилия. Това се отнася за разнообразни по своя характер инструменти: от програмите за мобилност (по-специално „Еразъм +“) до програмите за научни изследвания и иновации („Хоризонт 2020“, и по-специално „Мария Склодовска-Кюри“), европейските структурни и инвестиционни фондове, финансови инструменти (включително Плана за инвестиции за Европа, по линия на който вече се финансират проекти, свързани с образованието във Финландия, Португалия и Латвия) и Службата за подкрепа на структурните реформи. Образованието се финансира основно чрез публични разходи. При все това в контекста на ограничени публични финанси както на национално равнище, така и на равнището на ЕС, възможностите за използване на новаторски форми на финансиране, например оползотворяване на частни инвестиции и прилагане на инвестиционни инструменти, като например Европейския фонд за стратегически инвестиции, също е необходимо да бъдат проучени за някои видове образователно оборудване (напр. осигуряване на висока свързаност в училищата) и някои форми на образование (напр. насърчаване на сътрудничеството във висшето образование).

Тази обща програма ще бъде приложена въз основа на съществуващото разпределение на задачите и компетенциите, като се използват изпробвани начини за съвместна работа. По-специално **европейският семестър** ще играе ключова роля в подкрепа на структурните реформи за подобряване на резултатите от политиката в сферата на образованието и за постигане на **възходящо сближаване**. Приоритет ще бъде всички да получат достъп до висококачествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот съобразно принцип № 1 на европейския стълб на социалните права.

Съществуващото **сътрудничество на равнището на ЕС в областта на образованието и обучението**, чийто акцент е върху обмена на опит, взаимното обучение и осигуряването на създателите на политики на национално равнище на доказателства за най-добрите практики относно мерките, които дават добри резултати в областта на образованието, ще бъде възобновено с перспектива 2025 г., като се вземат под внимание новите приоритети и **амбицията за създаване на европейско образователно пространство**. В частност то ще подпомогне започването на процес („Сорбонския процес“), който ще съпровожда работата по премахване на пречките пред признаването на дипломите за завършено средно и висше образование от политическа и техническа гледна точка, и ще работи за постигането на по-гладко трансгранично валидиране на сертификатите за обучение и учене през целия живот.

Както заяви председателят Юнкер на 1 март 2017 г. при представянето на Бялата книга на Европейската комисия за бъдещето на Европа: *„Европейският съюз промени живота ни в положителен аспект. Ще трябва да направим необходимото той да продължи да го прави и за следващите поколения“*. Поставянето на образованието и културата в центъра на нашите обсъждания относно начините за укрепване на общата ни европейска идентичност и предлагането на конкретни идеи и инициативи за постигането на тази цел са най-добрият начин за поддържане на **разнообразието и богатството на нашия Съюз**.

На заседанието си по въпросите на образованието и културата в Гьотеборг на 17 ноември 2017 г. лидерите се приканват да обсъдят и дадат стратегическа насока на следните **шест ключови политически предложения** на Европейската комисия (без да се засяга решението относно следващата многогодишна финансова рамка):

- 1) насърчаване на **програмата „Еразъм +“** във всички категории учащи се, които вече са обхванати (ученици, студенти, стажанти, обучаващи се работници и преподаватели), с цел удвояване на броя на участниците и достигане до учащите се, които произхождат от семейства в неравностойно положение, до 2025 г.;
- 2) работа по изготвяне на **препоръка на Съвета относно подобряване на изучаването на езици в Европа**, в която ще бъде определен целеви показател, който всички млади европейци следва да постигнат до 2025 г., а именно добро владение на два езика в допълнение към майчиния(ите) им на равнището на завършен гимназиален етап на средното образование;
- 3) работа по изготвяне на **препоръка на Съвета относно взаимното признаване на дипломите за завършено средно и висше образование/периодите на обучение в чужбина**. Това може да бъде придружено от нов процес, основан на опита от съществуващите схеми за сътрудничество за улесняване на такова признаване и доразвиване на трансграничното валидиране на сертификатите за обучение и учене през целия живот („Сорбонския процес“);
- 4) повишаване на капацитета за финансиране на **Гаранционния механизъм за**

секторите на културата и творчеството до 2020 г., за да могат банковите и други финансови институции от по-голям брой държави значително да увеличат финансирането на малките и средните дружества в секторите на културата и творчеството;

- 5) предприемане на действия за създаването на истински европейски университети, които имат възможността да работят в мрежа, да си сътрудничат безпроблемно през границите и да се конкурират на международно равнище, включително **създаването на училище по европейско и транснационално управление** (което ще се помещава в Европейския университетски институт във Флоренция, Италия);
- 6) засилване на европейското измерение на **Евронюз**.